

Nr 18.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om vissa skattelättnader för rederier beträffande försäkringsersättning för förlust av fartyg, m. m.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 274 av herrar *Svärd* och *Ohlson* samt II: 352 av herrar *Edström* och *Schmidt* har hemställts, »att riksdagen måtte antaga bestämmelser om rätt för rederier att i beskattningsavseende dels fördela ersättning på grund av försäkring för förlust av fartyg, som förlorats under åren 1952—1954, på fem år, dels ock fördela köpeskilling för fartyg, som avyttrats under åren 1952—1954, likaledes på fem år, samt att vederbörande utskott ville utarbета de härför erforderliga författningsbestämmelserna».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 352.

Gällande bestämmelser.

Enligt punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 28 § kommunalskattelagen hänföres intäkt vid avyttring av för stadigvarande bruk avsedda maskiner och andra inventarier, vilka icke vid beräkning av värdeminskingsavdrag hänföres till byggnad, till intäkt av rörelse. Intäkt vid avyttring av fartyg skall dock för annan skattskyldig än aktiebolag, ekonomisk förening, ömsesidigt försäkringsbolag eller sparbank d. v. s. i huvudsak för fysisk person upptagas såsom intäkt av rörelse endast i den mån sådant följer av punkt 3 d andra stycket av anvisningarna till 29 § men för övrigt såsom intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet, i den mån enligt 35 § förutsättningarna för skattepliktig realisationsvinst föreligger. I nämnda punkt 3 d av anvisningarna till 29 § stadgas, att då tillgång av ovan angivet slag avyttras eller såsom för rörelsen obrukbar utranteras, får avdrag ske för vad som i beskattningsavseende återstår oavskrivet av anskaffningsvärdet, men skall å andra sidan belopp, som erhålles vid avyttring av tillgången, i sin helhet upptagas såsom intäkt av rörelse. Har emellertid fysisk person avyttrat eller utranerat fartyg må avdrag ske för vad som i beskattningsavseende återstår oavskrivet av anskaffningsvärdet, i den mån detta belopp överstiger vad som influtit vid avyttring av fartyget, men skall å andra sidan såsom intäkt av rörelse upptagas endast vad som vid dylik avyttring

må hava återbekommit av belopp, för vilket avdrag i beskattningsavseende åtnjutits.

Enligt 28 § 2 mom. skall ersättning på grund av försäkring av egendom anses såsom intäkt av rörelse, om och i den mån köpeskilling för egendomen, därest denna försålts, skolat hänföras till sådan intäkt. Vidare sägs i sistnämnda författningsrum, att avser ersättningen försäkring för förlust av fartyg, står det den skattskyldige fritt att upptaga densamma, i den mån den överstiger värdet av det förlorade fartyget sådant detta värde befanns efter vederbörliga avskrivningar, såsom intäkt under det beskattningsår, då den influtit, eller något av de två följande åren, eller fördelad på dessa tre år. Ersättningen må dock, i den mån den använts för anskaffande av annat eller andra fartyg, icke upptagas såsom intäkt för senare beskattningsår än det, varunder den sålunda använts.

Enligt *förordningen den 30 november 1951 (nr 763) om ackumulerad inkomst* kan fysisk person under vissa förutsättningar erhålla särskild skatteberäkning vid den statliga inkomstbeskattningen beträffande återvunna värdeminskingsavdrag, därest fartyg sålts i samband med överlåtelse av rörelse.

I fråga om levererade inventarier stadgas i punkt 3 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen, att kostnaden för anskaffandet av desamma i regel avdrages i form av årliga värdeminskingsavdrag, *s. k. bunden avskrivning*. Beträffande fartyg synes i praxis ha godtagits en avskrivningsprocent av i normala fall 5—8 procent. Har särskilt hög kostnad för en tillgång betingats av att den skolat utnyttjas för särskilt arbetstillfälle eller för en tillfällig konjunktur eller dylikt, kan särskilt *s. k. överprisavdrag* medgivas om motsvarande avdrag skett i räkenskaperna.

Jämlikt stadgande i påföljande anvisningspunkt 4 kan aktiebolag och vissa andra juridiska personer medgivas *s. k. fri avskrivning* å inventarier, d. v. s. rätt till avdrag i enlighet med i räkenskaperna gjorda avskrivningar, oberoende av om dessa är i överensstämmelse med bestämmelserna i punkt 3.

Viss inskränkning har emellertid skett i den fria avskrivningsrätten genom förordningen den 6 juni 1952 (nr 380) om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m. Enligt denna får nyanskaffade inventarier med en varaktighetstid av mer än tre år under beskattningsåren 1952 och 1953 avskrivnas med högst 20 procent för år. Beträffande äldre inventarier har däremot icke införts någon begränsning i avskrivningsrätten. Möjlighet finnes vidare att i sådana fall, då inventarier avyttrats samma år som nya sådana anskaffats, göra en extra avskrivning med belopp motsvarande vad som erhålits genom avyttringen (den *s. k. nettometoden*). Även vid avsevärd värdenedgång, utrangering o. d. kan extra avdrag erhållas. Slutligen har dispensmöjligheter öppnats för särskilda fall.

Då det gäller *kontraherade men icke levererade inventarier* kan avdrag för värdeminskning icke medgivas. Däremot finnes viss möjlighet till avdrag för prisfall eller prisfallsrisk. Sålunda må enligt punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen nedskrivning av värdet å sådana inventarier godkännas endast i den mån den skattskyldige visar, att inköpspriset för tillgångar av samma slag å balansdagen understiger det kontraherade priset, eller det göres sannolikt, att dylikt prisfall kommer att inträffa innan tillgångarna levereras.

Riksskattenämnden har den 3 december 1952 (meddelande nr 2/1953 punkt 1) beslutat meddela följande anvisningar till ledning för taxeringsmyndigheterna vid prövning av yrkanden om avdrag vid 1953 års taxering för nedskrivning av värdet å rättigheter till leverans av fartyg.

Vid 1953 års taxering bör — i den mån motsvarande nedskrivning skett i räkenskaperna — vid beräkning av inkomst av rederirörelse avdrag enligt nämnda bestämmelser för nedskrivning av värdet å rättigheter till leverans av fartyg medgivas med nedan angivna procent av avtalat pris:

för fartyg, beställda under år 1951:

om fartyget skall levereras under år 1953, med 10 procent;

för fartyg, beställda under år 1952:

om fartyget skall levereras under år 1954, med 10 procent;

om fartyget skall levereras under år 1955, med 15 procent;

om fartyget skall levereras under år 1956 eller senare, med 20 procent.

Om fartyget beställts under år 1952 och skall levereras under år 1953, bör intet avdrag medgivas.

Skulle i visst fall särskilda omständigheter visas föreligga, som bör förändra att avdrag vid 1953 års taxering medgives enligt andra grunder än ovan angivits, bör i dylikt fall avdrag medgivas i enlighet med vad sålunda blivit visat.

Bestämmelser om avsättning till investeringsfonder har meddelats i förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder. Enligt denna medgives rätt till avdrag vid taxeringen till kommunal och statlig inkomstskatt för avsättningar till vissa angivna investeringsfonder. Dessa bestämmelser, som är av permanent karaktär, har tillkommit i syfte att befördra konjunkturutjämningen.

Vid sidan härav finnes vissa provisoriska bestämmelser avseende investeringsfonder för ersättande av förlorade inventarier eller lagertillgångar (s. k. eldsvådefonder). Dessa har upptagits i *förordningen den 11 maj 1951 (nr 230) med provisoriska bestämmelser om särskilda investeringsfonder för ersättande av förlorade inventarier och lagertillgångar*. Syftet med denna lagstiftning är att bereda möjlighet till uppskov viss tid med beskattningen av medel, som framkommer i samband med förlust av inventarier och lager. Med uppskovet kan förhindras, att en betydande del av dessa medel konsumeras av skatter; under uppskovstiden kan ersättningsanskaffning verkställas.

Enligt ifrågavarande förordning med provisoriska bestämmelser äger skattskyldig fysisk eller juridisk person vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt njuta avdrag för belopp, som av årsvinsten avsättes till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier och till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade lagertillgångar. Förlusten skall ha uppstått på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning. Avdrag kan enligt förordningen medgivas vid taxering, som verkställas åren 1951—1953. Enligt förordning den 20 februari 1953 (nr 50) skall bestämmelserna tillämpas jämväl vid taxering åren 1954—1956. Särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier må tagas i anspråk för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som anskaffats under beskattningsåret. Något särskilt medgivande av myndighet el. dyl. erfordras icke för att fonderna skall få tagas i anspråk.

Återföring till beskattning av till investeringsfond avsatta medel skall ske dels om den skattskyldige tagit fonden i anspråk för annat ändamål än som avsetts vid avsättningen, dels om den skattskyldige trätt i likvidation och dels om de avsatta medlen icke tagits i anspråk senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under sjätte taxeringsåret efter det, då avdrag för avsättningen ägt rum. De bestämmelser om begränsning av rätt till avdrag för avsättning till investeringsfonder, som enligt 10 § förordningen den 6 juni 1952 (nr 380) gäller beträffande 1953 och 1954 års inkomsttaxeringar, har icke avseende å de i 1951 års förordning avsedda investeringsfonderna.

Tidigare behandling av vissa beskattningsfrågor rörande fartyg.

Ovannämnda bestämmelser i 28 § 2 mom. kommunalskattelagen tillkom genom beslut vid 1938 års riksdag. I proposition nr 258 till samma års riksdag med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m. anfördes — i anledning av uppkommen fråga om utvidgning av dessa bestämmelser att avse även belopp, som influtit genom försäljning av fartyg — att betänkligheter syntes möta att förorda bestämmelsernas tillämpning, där fråga vore om ersättning för försålt fartyg. En dylik utvidgning ansågs nämligen kunna föranleda missbruk.

Genom särskilda författningar har rederier, som under krigsåren förlorat eller försålt fartyg, beretts möjligheter till visst uppskov med beskattningen av för fartyget uppbyggen försäkringsersättning eller köpeskilling. Sålunda har rederi, som drabbats av fartygsförlust under något av de beskattningsår, för vilka taxering verkställts under åren 1940—1946, berättigats att antingen fördela uppbyggen försäkringsersättning under en tidsperiod, som sträckt sig från och med det beskattningsår, då ersättningen inflöt, till och med det beskattningsår, för vilket taxering ägde rum år 1950, eller upptaga ersättningen som intäkt under ett eller flera år inom nämnda tidsperiod. I fråga om köpeskilling för avyttrat fartyg har samma bestämmel-

ser gällt som beträffande försäkringsersättning för förlorat fartyg med den avvikelser, att rätt till uppskov icke medgivits för fartyg som försålt under det beskattningsår, för vilket taxering verkställdes år 1940.

I proposition nr 9 till 1950 års riksdag, vilken proposition oförändrad antogs, hade Kungl. Maj:t föreslagit ytterligare uppskov med beskattningen av nämnda försäkringsersättningar och köpeskillingar till och med det beskattningsår, för vilket taxering skulle verkställas år 1952.

I de vid 1950 års riksdag väckta, till bevillningsutskottet överlämnade likalydande motionerna I: 30 och II: 30 hemställdes, att riksdagen måtte besluta att den i 28 § 2 mom. angivna rätten till fördelning av vissa försäkringsintäkter måtte utsträckas att gälla även köpeskillning vid avyttring av fartyg.

I betänkande nr 13 till 1950 års riksdag erinrade bevillningsutskottet om att en sådan utvidgning redan vid bestämmelsernas tillkomst år 1938 ifrågasatts men med hänsyn till risken för missbruk icke ansetts böra genomföras. Under krigsåren hade genom särskilda författningar uppskov med beskattningen medgivits även beträffande köpeskillning för försålt fartyg. Denna vidgade rätt till uppskov med beskattningen hade emellertid varit föranledd av då rådande förhållanden och borde enligt utskottets mening icke för det dåvarande komma i fråga. På grund härav avstyrkte utskottet motionerna i denna del. Utskottet erinrade emellertid om att 1944 års allmänna skattekommitté i sitt år 1949 avgivna betänkande angående beskattning av realisationsvinster m. m. samt ackumulerade inkomster framlagt förslag till förordning med särskilda bestämmelser för beräkning av skatt till staten å ackumulerad inkomst. Enligt kommitténs förslag skulle dock återvinning av tidigare för inventarier åtnjutna värdepminskningsavdrag betraktas såsom ackumulerad inkomst endast för det fall, att avyttringen av inventarierna skett i samband med överlåtelse av rörelse. Denna begränsning i förslaget och andra av kommittén föreslagna inskränkningar beträffande den ifrågasatta lagstiftningens tillämpning å förvärvskällan rörelse berodde därpå, att enligt kommitténs mening praktiska svårigheter skulle uppstå, därest samtliga de fall av ackumulerad inkomst, som förekomme inom denna förvärvskälla, skulle bli föremål för skattelindring. Ehuru utskottet väl förstode kommitténs ställningstagande härutinnan, ansåge utskottet önskvärt, att vid den fortsatta behandlingen av frågan om skattelindring för ackumulerad inkomst togs under övervägande, huruvida det vore möjligt och lämpligt att låta den ifrågasatta lagstiftningen vinna tillämpning beträffande återvinning av värdepminskningsavdrag för inventarier även i andra fall än då avyttring skedde i samband med överlåtelse av rörelse.

I de till 1951 års riksdag avgivna likalydande motionerna I: 88 och II: 121 framfördes ånyo hemställan i ovan berörda hänseende. Dessa motioner upptogs till behandling i samband med proposition nr 170, i vilken föreslogs bl. a. införande av en särskild skatteberäkning för s. k. ackumulerad inkomst. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 62 anförde 1951 års bevillningsutskott i anledning av nämnda motioner följande:

»Frågan har i viss mån kommit i ett annat läge, sedan proposition med förslag till förordning angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst framlagts och i huvudsak i oförändrat skick tillstyrkts av utskottet. Med den utformning bestämmelserna om särskild skatteberäkning föreslås skola erhålla, synes det nämligen vara uppenbart, att det icke är möjligt att lösa det i motionerna åsyftade skatteproblemet genom att göra förordningen tillämplig även å intäkt genom avyttring av fartyg. Det torde vara tillräckligt att nämna ett av de skäl, som tala mot en sådan anordning, nämligen att om köpeskillning vid avyttring skulle beskattas enligt i nämnda förordning angivna regler, skulle denna intäkt kunna fördelas å ända till tio år. Köpeskillningen skulle således bliva föremål för en betydligt lindrigare beskattning än försäkringen. Med hänsyn härtill synes spørsmålet böra tagas upp till förnyad prövning, och utskottet finner skäl föreligga för att saken beaktas. Utskottet anser därför önskvärt, att 1950 års skattelagssakkunniga under sitt fortsatta arbete närmare utreda frågan samt taga i övervägande huruvida en lösning efter den linje, som föreslagits i ovannämnda motioner, är möjlig och lämplig. Under åberopande härav avstyrker utskottet motionerna I: 88 och II: 121.»

Enligt före år 1952 gällande bestämmelser skulle köpeskillning för avytttrade maskiner och andra inventarier som stadigvarande brukades i rörelse, som bedreves av fysisk person, upptagas såsom intäkt av rörelse endast till den del köpeskillningen motsvarade vad som återbekommits av förut gjorda avskrivningar för värdeminskning. I övrigt upptogs ersättningen såsom intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet (realisationsvinst) i den mån förut-sättningarna därför förelåg.

I syfte att vinna en mjukare övergång mellan skatteplikt och skattefrihet i fråga om realisationsvinster antog 1951 års riksdag ett i förenämnda proposition nr 170 framlagt förslag till sådana ändrade bestämmelser, att beskattning av dylika vinster skulle ske enligt en fallande skala. För att bl. a. underlätta tillämpningen av detta system vidtogs samtidigt den ändringen i kommunalskattelagen, att allt vad som inflöte vid försäljning av maskiner och andra inventarier, som stadigvarande brukades i rörelse, skulle betraktas såsom intäkt av rörelse oavsett i vilken form rörelsen bedreves. Dessa ändringar skulle tillämpas första gången vid 1953 års taxering.

I anledning av proposition nr 200 till 1952 års riksdag med förslag till förordning om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen väcktes i de likalydande motionerna I: 469 och II: 614 yrkande om en utvidgning av tillämplighetsområdet för den enligt nämnda förordning tillåtna s. k. nettometoden till att avse jämväl försäljning och anskaffning av fartyg, som nyttjades i rörelse bedrivna av fysisk person. Vidare hemställdes i motionerna om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran att vid den i propositionen bebådade utredningen om företagsbeskattningen frågan om inkomstbegreppets omfattning beträffande försäkringsersättning och köpeskillning för fartyg måtte omprövas samt att av utredningen föranledda förslag måtte framläggas för riksdagen.

Samma års bevillningsutskott anförde i sitt betänkande nr 52 i anledning av nämnda motioner följande:

»Utskottet får i anledning av motionerna erinra om de speciella förhållanden, som råda i fråga om den mindre skeppsfarten ävensom det yrkesmässiga fisket och vilka medfört, att dessa näringsgrenar bedrivs i andra företagsformer än aktiebolag eller ekonomisk förening. Sålunda drivas de flesta mindre fraktfartygen av partrederier och det stora flertalet fiskebåtar innehas av fysiska personer. I avseende å de nu berörda fartygen åtnjutes icke rätt till fri avskrivning vid inkomsttaxeringen, och förutsättningar torde icke heller föreligga för en mera allmän övergång inom dessa näringsgrenar till sådana företagsformer, vilka äga nyss angivna rätt. Motionärernas yrkande får ses mot bakgrunden av dessa förhållanden och de svårigheter, som föreligga för en förnyelse av fartygsbeståndet därigenom att hela köpeskillingen för ett avyttrat fartyg skall upptagas såsom intäkt av rörelse under det att avdrag för värdeminskning å ett samtidigt nyinköpt fartyg allenast medgives enligt reglerna för bunden avskrivning. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att beskattningsreglerna på förevarande område icke äro tillfredsställande. Å andra sidan är utskottet icke berett att förorda den i motionerna anvisade lösningen av spörsmålet. Utskottet vill emellertid för sin del föreslå, att de förenämnda nya bestämmelserna om beskattning vid försäljning av inventarier i rörelse, vilka bestämmelser skola tillämpas första gången vid 1953 års taxering, icke skola äga tillämpning då fråga är om fartyg. Syftet med motionärernas yrkande i denna del skulle vid ett antagande av utskottets förslag kunna anses tillgodosett. Utskottets förslag föranleder ändringar i anvisningarna till 28 och 29 §§ kommunalskattelagen.

Vad härefter angår motionärernas hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t om viss utredning får utskottet hänvisa till vad 1951 års bevillningsutskott anfört i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 62 om önskvärdheten av att 1950 års skattelagssakkunniga under sitt fortsatta arbete närmare utreda huruvida en fördelning mellan flera beskattningsår av köpeskillning vid avyttring av fartyg vore möjlig och lämplig. Utskottet finner därför ej anledning förorda skrivelse till Kungl. Maj:t i de hänseenden, varom i de nu föreliggande motionerna är fråga.»

Vad utskottet föreslagit godkändes av riksdagen. De sålunda genomförda ändringarna av anvisningarna till kommunalskattelagen innebär, att för fysisk person skall såsom inledningsvis angivits vid avyttring av fartyg alljämt gälla den tidigare regeln att endast återvunna värdeminskningssavdrag och eventuell realisationsvinst beskattas.

Pågående utredning m. m.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 maj 1952 har tillsatts en kommitté, *företagsbeskattningskommittén*, för att verkställa en översyn av vissa bestämmelser berörande företagsbeskattningen. I direktiven för kommittén har *chefen för finansdepartementet* anfört bl. a. följande:

»I proposition nr 200 till 1952 års riksdag berörde jag närmare reglerna om rätten till fri avskrivning å inventarier, vilka bestämmelser hör till dem som i detta sammanhang är värda särskild uppmärksamhet. Jag framhöll därvid att det vore angeläget undersöka huruvida dessa bestämmelser kunde så utformas att den fria avskrivningsrättens utnyttjande anpassades efter vad som ur samhällets synpunkt vore i olika konjunkturlägen önskvärt. Vid en sådan utredning borde givetvis även beaktas näringslivets önskemål om

sådan fasthet i skattereglerna att ett tillfredsställande bedömande rörande finansieringen av inventarieförvärv m. m. kunde verkställas; en avvägning mellan de senast båda antydda synpunkterna kunde bli erforderlig. Även frågan om underlaget för avskrivningsrätten — anskaffningsvärdet eller återanskaffningsvärdet — och bestämmelserna om investeringsfonder borde i sådant sammanhang omprövas liksom spörsmålet huruvida vid sidan av inkomstskatten borde finnas en särskild skatteform, som riktade sig mot företagens utgifter och som i vissa konjunkturen borde sättas i tillämpning.

Vad angår den fria avskrivningsrätten skulle kunna prövas ett system enligt vilket denna utbytes mot en rätt till avdrag för avsättning till förnyelsefond. Denna fond skulle få uppbringas till högst ett belopp motsvarande anskaffningsvärdet å företagets inventarier, procentuellt uppräknat så att viss hänsyn toges till inventariernas återanskaffningsvärde och, eventuellt, företagets fortsatta utveckling. Till en sådan fond skulle avsättning alltid få göras med viss procent av det belopp, vartill fonden högst må uppbringas, vilken procentsats skulle svara mot den genomsnittliga ekonomiska förslitningen på befintliga inventarier. Procentsatsen skulle i övrigt vara rörlig; statsmakterna skulle äga rätt att ange den högsta procentsats med vilken under viss förestående tidsperiod avdrag för avsättning skulle medgivas. Skulle en anordning av i huvudsak nu angiven art väljas, bör prövas om specialbestämmelser påkallas av hänsyn till utrangeringar, särskild värdenedgång å innehavda maskiner o. s. v.»

Sveriges redareförening har i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t ville till 1953 års riksdag framlägga förslag till sådana bestämmelser, som yrkats i de förevarande motionerna. I anledning av framställningen har yttranden inhämtats från kammarrätten, riksskattenämnden, kommerskollegium, länsstyrelserna i Malmöhus och i Göteborgs och Bohus län samt allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden.

Från remissyttrandena må här återgivas följande.

Kammarrätten har avstyrkt framställningen under framhållande, att densamma innebure att en viss näringsgren skulle erhålla en särställning vid beskattningen. Ett sådant avsteg från likställighetens princip kunde anses vara befogat allenast när ett betydande allmänt intresse så påfordrade. Det hade emellertid enligt kammarrättens förmenande icke på ett övertygande sätt visats, att tillräckliga skäl efter krigets upphörande alltjämt föreläge för den fördelning av inkomst vid beskattningen, som avsåges med framställningen.

Jämväl *riksskattenämnden* har avstyrkt framställningen, därvid nämnden betonat, att de uppskottsregler som i framställningen avsåges beträffande fartygsförsäljningar utgjorde ett avsteg från gällande beskattningsprinciper och att de i framställningen anförda skälen icke vore av den påtagliga betydelse, som erfordrades för genomförandet av en speciallagstiftning av detta slag. Vad anginge utsträckning av tiden för försäkringsersättningarnas beskattning från tre till fem år torde denna fråga vara av relativt ringa betydelse i jämförelse med frågan om fartygsförsäljningarna. Gällande bestämmelser om fördelning på tre år finge anses så avvägda, att de kunde täcka vissa fluktuationer beträffande förekomsten av förlisningsfall. Man

hade icke anledning att genom provisoriska regler utvidga dessa bestämmelser för mindre variationer i de faktiska förhållandena. Ledamöterna i nämnden Sivert och Engblom var av skiljaktig mening och tillstyrkte bifall till framställningen.

Kommerskollegium har i sitt yttrande framhållit angelägenheten av att utvecklingen av den svenska handelsflottan befrämjandes. Särskilt borde beaktas betydelsen av en förnyelse i den form att gamla fartyg ersattes med nya. Kollegium ville också fästa uppmärksamheten på den mindre och medelstora trampflottans fortgående decimering och den höga ålder som utmärkte fartygsmaterielen inom dessa sjöfartsgrenar. Kollegium tillstyrkte förty framställningen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har anfört, att ett återupplivande av de under kriget gällande bestämmelserna på förevarande område framstode såsom ett beaktansvärt önskemål för de minsta rederierna. Även för ägarna av fiskefartyg vore frågan av betydelse. Ehuru den föreslagna reformen komme att medföra ökat arbete för beskattningsmyndigheterna och nödvändigöra viss kontroll inom länsstyrelsernas taxeringsavdelningar ansåge sig länsstyrelsen likväl i princip böra förorda, att bestämmelser av föreslagen innebörd meddelades. För de medelstora och större rederierna syntes behovet av en vidgad uppskovsrätt icke vara lika påtagligt. Dessa företag hade i allmänhet goda avskrivningsmöjligheter och förnyade sin flotta kontinuerligt. Det syntes därför lämpligt, att bestämmelserna kompletterades med någon föreskrift, som kunde förhindra uppskovsrättens utnyttjande i icke avsedda fall.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har framhållit, att enligt vad länsstyrelsen kunnat inhämta behovet att utrangera eller förnya äldre tonnage måste anses trängande för många rederiföretag i länet. Ett av skattemässiga skäl betingat uppskov av frågans lösning till dess företagsbeskattningens allmänna principer hunnit omprövas skulle kunna framstå som mindre välbetänkt. Länsstyrelsen ville dock uttala, att uppskovet med beskattningen borde förknippas med skyldighet för rederierna att lämna uppgifter angående dispositionen av ifrågavarande köpeskillingar eller försäkringsersättningar efter mönster av föreskrifterna om avsättningar till investeringsfond.

Allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden har inledningsvis upplyst, att möjligheten att uppskjuta beskattningen av vinster som uppkommit vid förlisning eller försäljning av fartyg såvitt han kunnat konstatera endast utnyttjats i ringa utsträckning inom rederinäringen. En ändring av gällande bestämmelser vore visserligen önskvärd, men denna borde utformas så att uppskov medgäves endast om det avdragna beloppet insattes på riksbanken för att senare användas för ersättningsanskaffning. En sådan rätt till uppskov borde dock gälla alla slags rörelser. Spörsmålet kunde antagas komma att upptagas av företagsbeskattningskommittén, och tillräcklig anledning syntes icke föreligga att nu föregripa resultatet av kommitténs arbete.

Kungl. Maj:t har, med erinran om stadgandena i ovannämnda förordning

den 11 maj 1951 om särskilda investeringsfonder, den 27 februari 1953 förordnat, att handlingarna i ärendet skulle överlämnas till företagsbeskattningskommittén för att av kommittén tagas i övervägande vid fullgörande av kommitténs utredningsuppdrag.

Motionerna.

I de föreliggande motionerna har anförts bl. a. följande. Efter det senaste världskriget hade många förväntat, att leveranstiderna för nya fartyg skulle komma att förkortas samt att priserna å nytt tonnage skulle minska. Så hade ej blivit fallet. Leveranstiderna för nybeställda fartyg vore nu längre än tidigare och anskaffningspriset för nytt tonnage avsevärt högre än vid krigsslutet. Ett rederi, som förlorat ett fartyg, kunde i dagens läge i regel ej erhålla ett ersättningsfartyg inom den lagstadgade treårsperioden. Inom samma tid kunde ej heller erhållas ett nybyggt fartyg såsom ersättning för ett avyttrat. Redan av dessa skäl föreläge behov av dels förlängt anstånd med beskattningen av förlisningsersättningar, dels ock anstånd med beskattningen av ersättningar för avyttrade fartyg. Även andra skäl än de förenämnda kunde åberopas till stöd för en sådan reform. På grund av det försämrade penningvärdet uppkomme numera vid förlust eller avyttring av fartyg en rent fiktiv vinst. Med hänsyn till det rådande läget hade statsmakterna ansett det vara nödvändigt att näringsföretagen begränsade sina nyinvesteringar, och särskilda åtgärder hade därför vidtagits för att motverka sådana investeringar. Gällande beskattningsregler på ifrågavarande område verkade emellertid i motsatt riktning. Sålunda måste anskaffningen av ersättningsfartyg påskyndas för undvikande av beskattning, vilket i sin tur medförde ett högre pris för ersättningsfartyget. Av kända skäl befunde sig det svenska tramp-tonnaget i ett synnerligen svårt internationellt konkurrensläge. Det föreläge därför ett stort behov av att äldre och ur driftsynpunkt oekonomiskt tonnage utrangerades. Från såväl näringslivets som statsmakternas sida hade önskemål uttalats att det svenska tramp-tonnaget måtte vidmakthållas och utbyggas. Motionärerna funne det angeläget att åtgärder snarast vidtoges för att bereda rederier, som erhållit ersättning för förlorade eller uppburit köpeskilling för avyttrade fartyg, erforderligt anstånd med beskattningen av nämnda ersättning eller köpeskilling. Då det ej vore möjligt att överblicka, huru länge det nuvarande onormala förhållandet beträffande leveranstider och priser å nya fartyg kunde komma att bestå, ansåge motionärerna att en provisorisk reform på detta område borde genomföras. Bestämmelserna i ämnet borde utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter, som gällt under det senaste kriget, och anståndet med beskattningen borde gälla för en tid av fem år.

Utskottet. Reglerna rörande beskattning av intäkt vid försäljning av fartyg, som är inventarier i rörelse, är olika utformade för aktiebolag, ekonomisk förening, ömsesidigt försäkringsbolag och sparbank, å ena sidan, samt annan skattskyldig, d. v. s. i huvudsak fysisk person, å andra sidan. För

aktiebolag och övriga nämnda juridiska personer skall intäkten av försäljningen alltid och i sin helhet upptagas såsom intäkt av rörelse och avdrag medgivas för vad som i beskattningshänseende återstår oavskrivet av anskaffningsvärdet. Då det gäller fysisk person skall intäkten upptagas såsom intäkt av rörelse endast i den mån genom försäljningen tidigare åtnjutna värdeminskningssavdrag återbekommit, och i övrigt skall intäkten beskattas endast i den mån skattepliktig realisationsvinst uppkommer. För att sådan realisationsvinst över huvud skall föreligga fordras att försäljningen skett inom fem år från det fartyget anskaffats. Försäkringsersättning för förlust av fartyg skall anses såsom intäkt av rörelse i den mån köpeskilling för fartyget, om detsamma försålts, skolat hänföras till sådan intäkt. I den mån ersättningen överstiger värdet av det förlorade fartyget, sådant detta värde befanns efter vederbörliga avskrivningar, står det den skattskyldige fritt att upptaga ersättningen såsom intäkt under det beskattningsår, då den influtit, eller något av de två följande åren, eller fördelad på dessa tre år; ersättningen må dock, i den mån den använts för anskaffande av annat eller andra fartyg, icke upptagas såsom intäkt för senare beskattningsår än det varunder den sålunda använts. Syftet med sistnämnda bestämmelser är att bereda möjlighet till uppskov med beskattningen av de medel, som kan framkomma vid förlusten av fartyget, för att under uppskovstiden ersättningsanskaffning skall kunna verkställas. Längre uppskov, nämligen i högst sex år, kan erhållas genom avsättning till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier, s. k. eldsvådefond. Förlusten skall därvid ha uppstått på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning. Avdrag för sådan avsättning kan medgivas vid 1951—1956 års taxeringar.

Kostnaden för nyanskaffning av fartyg får vid inkomsttaxeringen avdragas genom värdeminskningssavdrag. Avdraget beräknas i regel enligt en värdeminskningssplan med årliga procentuella avdrag, s. k. bunden avskrivning. Aktiebolag m. fl. kan erhålla rätt till s. k. fri avskrivning, d. v. s. avdrag för värdeminskning medgives i princip i enlighet med den i räkenskaperna gjorda avskrivningen. Rätten till fri avskrivning har emellertid tillfälligt begränsats genom bestämmelser, som gäller för beskattningsåren 1952 och 1953. Enligt dessa bestämmelser får nyanskaffade inventarier nedskrivnas med högst 20 procent årligen. Vid ersättningsanskaffning för under samma beskattningsår avyttrad eller förlorad tillgång får dock den s. k. nettometoden tillämpas, d. v. s. ett extra avdrag medgives med belopp motsvarande vad som erhållits genom avyttringen.

Avdrag för värdeminskning kan däremot icke medgivas i fråga om kontraherade men ännu icke levererade inventarier. Viss möjlighet till nedskrivning för prisfall eller prisfallsrisk finnes dock. Riksskattenämnden har meddelat vissa anvisningar rörande sådan nedskrivning vid 1953 års taxering å icke levererade fartyg, innebärande rätt till nedskrivning med 10—20 procent under vissa förutsättningar.

Genom särskilda författningar har uppskov medgivits med beskattningen

av försäkringsersättning och köpeskilling för fartyg, som förlorats eller avyttrats under något av krigsåren. Sålunda var rederi, som drabbats av fartygsförlust under något av de beskattningsår, för vilka taxering verkställdes under åren 1940—1946, berättigat att antingen fördela uppbumen försäkringsersättning under en tidsperiod, som sträckte sig från och med det beskattningsår, då ersättningen inflöt, till och med det beskattningsår, för vilket taxering ägde rum år 1952, eller upptaga ersättningen som intäkt under ett eller flera år inom nämnda tidsperiod. I fråga om köpeskilling för avyttrat fartyg gällde samma bestämmelser, dock att rätt till uppskov icke medgavs för fartyg, som försålts under det beskattningsår, för vilket taxering verkställdes år 1940.

I de föreliggande motionerna har anförts, att leveranstiderna för beställda fartyg nu vore längre än tidigare och att ett fartyg som regel ej kunde erhållas inom tre år. Motionärerna yrkade, att genom provisoriska bestämmelser rederier, som erhållit ersättning för förlorade eller uppburit köpeskilling för avyttrade fartyg, bereddes erforderligt anstånd med beskattningen av nämnda ersättning eller köpeskilling. Bestämmelserna borde utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter, som gällt under krigsåren, och anståndet med beskattningen borde gälla för en tid av fem år.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har i åtskilliga sammanhang ifrågasatts en utvidgning av rätten till fördelning av vissa försäkringsersättningar till att gälla även köpeskilling vid avyttring av fartyg. Bland annat framställdes vid 1951 års riksdag ett dylikt yrkande i väckta motioner. I anledning av dessa uttalade samma års bevillningsutskott i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 62, att det vore önskvärt att 1950 års skattelagssakkunniga närmare utredde frågan. Vidare har Sveriges redareförening i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt att Kungl. Maj:t ville till inrevarande års riksdag framlägga förslag till liknande bestämmelser som de i föreliggande motioner förordade. Framställningen har jämte däröver infordrade utlåtanden av Kungl. Maj:t överlämnats till den år 1952 tillsatta företagsbeskattningskommittén för övervägande.

Utskottet finner, att då det föreliggande spørsmålet hänskjutits till företagsbeskattningskommitténs behandling, resultatet av denna behandling bör avvaktas innan lagstiftningsåtgärder vidtages. Därvid förutsätter utskottet, att därest behov kan anses föreligga av omedelbara åtgärder i ärendet, detta beaktas av kommittén. Utskottet vill vidare framhålla, att såvitt angår försäkringsersättning för förlorat fartyg, syftet med motionerna synes vara i huvudsak tillgodosett genom ovannämnda bestämmelser om de s. k. eldsvådefonderna.

Den i motionerna behandlade frågan äger samband med vissa av de åtgärder inom beskattningens område, vilka statsmakterna vidtagit i investeringsbegränsande syfte. Sistnämnda mera allmänna spørsmål finner utskottet dock ej skäl upptaga till behandling i detta sammanhang.

Med hänvisning till det anförda anser sig utskottet icke böra tillstyrka någon lagstiftningsåtgärd i anledning av motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att de likalydande motionerna I: 274 av herrar Svärd och Ohlon samt II: 352 av herrar Edström och Schmidt om vissa skattelättnader för rederier beträffande försäkringssättning för förlust av fartyg, m. m., måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 16 april 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Franzon, Spetz, Velandier, Falk, Ramberg, Niklasson, Söderquist och Patrick Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Sundström, Hagberg i Malmö, Sjölin, Olofsson, Brandt, Kollberg, Strandh, Kärrlander och Jansson i Aspeboda.

Reservation

av herrar *Velandier* och *Hagberg* i Malmö, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Reglerna rörande — — — (= utskottet s. 10 rad 4 nedifrån—s. 12 rad 15 nedifrån) — — — för övervägande.

På sätt motionärerna anført befinner sig det svenska tramptonnaget i ett synnerligen svårt internationellt konkurrensläge. Stort behov föreligger därför särskilt för tramprederierna att utrangera äldre och ur driftsynpunkt oekonomiskt tonnage. Enligt gällande beskattningsregler kunna rederier, som avyttrat tonnage, ej erhålla erforderligt anstånd med beskattningen av köpeskilling för sådant tonnage. I den mån ersättningsfartyg ej kan anskaffas under samma år, som avyttringen ägt rum, nödgas säljaren betala skatt för vinsten å försålt fartyg och berövas härigenom en väsentlig del av de medel, som eljest skolat användas för anskaffning av ersättningsfartyg. I följd härav och med hänsyn till att leveranstiderna för nybeställda fartyg numera äro väsentligt längre än tidigare samt priserna å såväl dylika som redan färdiga fartyg för närvarande äro mycket höga, försättas rederier, som avyttrat fartyg, i en mycket besvärlig ekonomisk situation. Under rå-

dande förhållanden ha statsmakterna ansett det vara nödvändigt att begränsa nyinvesteringar och särskilda åtgärder ha därför vidtagits för att motverka sådana investeringar. Gällande beskattningsregler i nyssberörda avseende verka emellertid i motsatt riktning. Utskottet anser därför nödvändigt att särskilda åtgärder vidtagas för att eliminera de menliga verkningarna av gällande beskattningsbestämmelser i förut angivet hänseende. Då det ej är möjligt att överblicka, huru länge nuvarande onormala förhållanden i fråga om tiden för fartygsleveranser och priser å fartyg kan bliva rådande, delar utskottet motionärernas mening att en provisorisk reform på detta område bör genomföras. Utskottet biträder sålunda motionärernas förslag, att köpeskillning för fartyg, som avyttrats under åren 1952—1954, bör få fördelas på fem år. Förslag till författningsbestämmelser härom ha utarbetats av utskottet.

Såvitt angår motionärernas förslag om bestämmelser av motsvarande natur som ovannämnda i fråga om försäkringsersättning för förlorat fartyg anser utskottet syftet med sistnämnda förslag vara i huvudsak tillgodosett genom förenämnda bestämmelser om avsättning till de s. k. eldsvådefonderna.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen måtte, med anledning av de likalydande motionerna I: 274 av herrar Svärd och Ohlön samt II: 352 av herrar Edström och Schmidt, i vad motionerna avse rätt för rederier att i beskattningshänseende på fem år fördela köpeskillning för fartyg, som avyttrats under åren 1952—1954, för sin del antaga följande

Förslag

till

förordning med särskilda bestämmelser beträffande taxering för inkomst under vissa år av köpeskillning vid avyttring av fartyg.

Häri genom förordnas, att köpeskillning för fartyg, som avyttrats under något av de beskattningsår, för vilka taxering skall äga rum något av åren 1953—1955, må vid taxering enligt såväl kommunalskattelagen som förordningen om statlig inkomstskatt fördelas på fem år eller upptagas såsom intäkt under ett eller flera år inom femårsperioden, dock må köpeskillning, i den mån den använts för anskaffande av annat eller andra fartyg, icke upptagas såsom intäkt för senare beskattningsår än det, varunder den sålunda använts. Vad ovan sägs skall dock ej gälla där avyttringen skett till någon med vilken säljaren varit i intressegemenskap och det kan antagas, att avyttringen ägt rum i syfte att ernå särskild förmån i beskattningsavseende antingen för säljaren eller för köparen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) att förenämnda motioner, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under punkten 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»